

РІШЕННЯ СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ ВЧЕНОЇ РАДИ ПРО ПРИСУДЖЕННЯ СТУПЕНЯ ДОКТОРА ФІЛОСОФІЇ

Спеціалізована вчена рада ДФ 35.051.095 Львівського національного університету імені Івана Франка Міністерства освіти і науки України, м. Львів, прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 07 «Управління та адміністрування» на підставі прилюдного захисту дисертації «Формування системи забезпечення фінансової безпеки банківського сектору України» за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» 10 квітня 2023 року.

Федорущенко Богдан Віталійович, народився 16 червня 1976 року, громадянин України, освіта повна вища. У 1998 році закінчив Київський державний торговельно-економічний університет і здобув освітній ступінь спеціаліста за спеціальністю «Облік та аудит».

У 1998-2010 рр. – економіст 2ї категорії в кредитному блоці, начальник відділу залучення та супроводження корпоративних клієнтів, який відповідав за всю клієнтську роботу по обслуговуванню VIP клієнтів ПАТ «Укркрексімбанк».

У 2010-2017 рр. – начальник Управління залучення та супроводження найбільших корпоративних клієнтів (виручка понад 1 млрд грн.) ПАТ «Сбербанк».

У 2017-2022 р. – незалежний член Наглядової ради ПАТ «МТБ Банк».

З 2023 р. – заступник голови правління ПАТ «Комерційний Індустріальний банк».

З 2020 р. по теперішній час проходить програму аспірантури в Університеті банківської справи і Львівському національному університеті імені Івана Франка.

Дисертаційну роботу «Формування системи забезпечення фінансової безпеки банківського сектору України» на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 07 «Управління та адміністрування», за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» виконано на кафедрі банківських технологій та бізнесу Університету банківської справи Міністерства освіти і науки України, м. Львів та кафедрі фінансових технологій та консалтингу Львівського національного університету імені Івана Франка.

Науковий керівник: **Барановський Олександр Іванович**, доктор економічних наук, професор, професор кафедри фінансових технологій та консалтингу Львівського національного університету імені Івана Франка.

Здобувач має 8 наукових публікацій за темою дисертації, з них 3 статті у наукових фахових виданнях України:

1. Федорущенко Б. В. Сутність і декомпозиція фінансової безпеки банківського сектору. *Вісник Університету банківської справи*. 2020. № 3. С.52-58.

2. Федорущенко Б. В., Барановський О. І. Формування системи забезпечення фінансової безпеки банківського сектору. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2021. № 5. С.16-27 (Web of Science).

3. Федорущенко Б. В. Детермінанти і загрози фінансовій безпеці банківського сектору. *Фінансовий простір*. 2021. № 3. С.44-51.

У дискусії взяли участь голова і члени спеціалізованої вченої ради:

1. Вовчак Ольга Дмитрівна, доктор економічних наук, професор, професор кафедри фінансових технологій та консалтингу Львівського національного університету імені Івана Франка, без зауважень.

2. Болгар Тетяна Миколаївна, доктор економічних наук, професор, професор кафедри інноваційного менеджменту та фінансової аналітики Університету імені Альфреда Нобеля надала позитивний відгук із зауваженнями:

1. На рис. 1.1 наведені чинники і передумови дослідження фінансової безпеки банківського сектору. Проте, на наш погляд, доцільно було б розмежувати такі чинники і передумови, оскільки вони по суті не є тотожними поняттями.

2. Серед складників формування дієвої системи забезпечення фінансової безпеки банківського сектору національної економіки дисертант виокремлює чітко визначення місця і ролі центрального і комерційних банків у такому забезпеченні (рис. 1.2). Однак, для формування повноцінної зазначеної системи необхідно враховувати також таких її суб'єктів, як законодавчі органи, клієнти / контрагенти КБ, міністерства / відомства, регулятори фінансових ринків, міжнародні фінансові організації, гарантійні фонди, саморегулювні організації та інфраструктурні фундації на ринку банківських послуг.

3. У визначенні системи забезпечення фінансової безпеки банківського сектору дисертант, поряд з наведенням її інших складових, акцентує увагу на тому, що вона є органічним поєднанням забезпечувальних (наукового супроводу, нормативно-правової, організаційної, методичної, інструментальної, обліково-звітної, інформаційно-аналітичної, контрольної-діагностичної, управлінської, інфраструктурної, прогностичної, маркетингової, техніко-технологічної, кадрової, соціально-психологічної, фінансової, страхової, правоохоронної, програмного забезпечення) підсистем (с.57). Утім, при цьому у п.1.3 відсутня розшифровка того, що вкладається у розмежування таких підсистем.

4. Характеризуючи стан формування системи забезпечення фінансової безпеки банківського сектору України (п.2.1), дисертант залишає поза належною увагою оцінку таких її забезпечувальних підсистем, як інструментальна, контрольна-діагностична, управлінська, інфраструктурна, прогностична, маркетингова, кадрова, соціально-психологічна, фінансова, правоохоронна, програмного забезпечення.

5. У п.2.2 «Чинники забезпечення складових фінансової безпеки банківського сектору економіки України» значна увага приділена оцінці чинників, що впливають на такі елементи фінансової безпеки банківського сектору України, як ресурсоутворювальна недепозитного характеру, депозитна, кредитна, валютна, боргова безпеки, безпека доходів і витрат банківського сектору. Разом з тим повна картина у цій сфері вимагає відповідної оцінки й

інвестиційної, інфляційної, податкової, розрахункової, цінової, майнової безпек банківського сектору.

6. У п. 2.3. «Рівень фінансової безпеки вітчизняного банківського сектору» дисертант дає індикативну динамічну (протягом 5 років) оцінку ресурсоутворювальної недепозитного характеру, депозитної, кредитної, валютної, боргової, інвестиційної, інфляційної безпек, а також безпеки доходів і витрат банківського сектору України та його фінансової стійкості. Водночас, авторська інтегральна оцінка рівня фінансової безпеки вітчизняного банківського сектору відсутня.

7. Дискусійним є виокремлення в блоці «Визначення наявного рівня ФББС» композиційної моделі системи забезпечення фінансової безпеки банківського сектору України з огляду на стадію економічного циклу, ступінь кризовості банківської сфери та економіки України загалом таких рівнів, як оптимальний, достатній, передкризовий / кризовий, посткризовий (рис. 3.3).

3. Коваленко Вікторія Володимирівна, доктор економічних наук, професор, професор кафедри банківської справи Одеського національного економічного університету надала позитивний відгук із зауваженнями:

1. Дисертантом запропоновано складові фінансової безпеки банківського сектору національної економіки (рис. 1.3, с. 35). Проте, з нашої точки зору, необхідно було б відобразити взаємозв'язок та вплив складових функціонального призначення банківського сектору та ресурсно-функціональної спрямованості складових фінансової безпеки. Тим самим здобувач підсилив би наукову новизну з точки зору встановлення впливу елементів функціонального призначення на забезпечення певного виду фінансової безпеки банківського сектору.

2. Дискусійним питанням є виокремлення таких класифікаційних ознак у класифікації різновидів фінансової безпеки банківського сектору, як «мета» (стратегічна, тактична, спорадична) та «статичність» (функціонування, розвитку) (табл. 11, с. 36). Їх виокремлення потребує більш глибокого обґрунтування. Так само не зовсім зрозуміло, як трактується фінансова безпека банківського сектору за такою класифікаційною ознакою, як «стан банківського сектору». Тобто, чи правомірно визначати передкризову фінансову безпеку, кризову фінансову безпеку і так далі.

3. У підрозділі 1.2 «Чинники, загрози фінансовій безпеці банківського сектору національної економіки та її вимір», на сторінці 39, здобувач зазначає, що формування дієвої системи забезпечення фінансової безпеки банківського сектору неможливе без достеменного визначення викликів, небезпек, загроз і ризиків у цій сфері та їх ієрархії. Проте у подальшому, наголошена систематизація та ієрархія не прослідковується. Дослідження тільки б виграло з позиції візуалізації ієрархічної системи загроз фінансовій безпеці.

4. У підрозділі 2.2, здобувач провів ретельний аналіз чинників забезпечення складових фінансової безпеки банківського сектору економіки України, що заслуговує позитивної оцінки. Проте, спостерігається неузгодженість періоду дослідження. В деяких випадках він закінчується 2020

р., в інших – 2021 р. Є рисунки, які не побудовані автором, а запозичені з офіційних джерел, але на них є посилання.

5. При проведенні оцінювання рівня фінансової безпеки банківського сектору (підрозділ 2.3 дисертації), здобувачеві за доцільне було б систематизувати методики як такі, що використовуються на макроекономічному рівні та ті, що застосовуються на внутрішньосистемному рівні. Це б сприяло більш чіткому уявленню впливу зовнішніх та внутрішніх чинників та загроз на рівень фінансової безпеки банківського сектору.

6. У дисертації запропоновано схему виявлення, ранжування загроз фінансовій безпеці банківського сектору та розподілу фінансових ресурсів на заходи протидії їм (рис. 3.1, с. 145). Проте, незрозумілим є, які саме критерії ранжування загроз фінансовій безпеці пропонує здобувач. Також потребує пояснення застосовувати PRT-матриці (шкода, час, імовірність) при ранжуванні загроз.

7. Запропонований автором алгоритм формування стратегій забезпечення ресурсоутворювальної недепозитного характеру, депозитної, кредитної, валютної, боргової, інвестиційної й розрахункової безпек банківського сектору (рис. 3.6, с. 160), потребує уточнення щодо розрахункової фінансової безпеки банківського сектору. Тобто потребує пояснення, чи це певний індикатор, який прогнозується, або це складова фінансової безпеки.

8. У дисертації запропоновано науково-методичний підхід до оцінки ефективності формування системи забезпечення фінансової безпеки банківського сектору та її індикаторів (с. 186-198). Він мав би більшу наукову цінність, якщо був апробований на фактичних даних. Тим паче, що на сьогодні – це актуальне питання для життєдіяльності окремих банків та банківського сектору національної економіки.

4. Пантелєєва Наталія Миколаївна, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри фінансів та обліку Територіально відокремленого структурного підрозділу «Черкаське навчально-наукове відділення Львівського національного університету імені Івана Франка» надала позитивну рецензію із зауваженнями:

1. Високо оцінюючи методологічний рівень узагальнення і систематизації теоретичних засад щодо визначення сутності ФББС і формування системи її забезпечення, зауважимо, що в п.1.2 «Чинники, загрози фінансовій безпеці банківського сектору національної економіки та її вимір» автором проведено аналіз і виявлено чинники впливу на ФББС, які за своїм характером переважно негативні. Вважаємо, що включення до таких «технології розподілених даних (blockchain)» (с.41) є дискусійним з огляду на потенційні можливості цієї технології для організації управління даними практично за всіма видами банківської діяльності, а не однобічно як на базову технологію криптовалют. Також, на нашу думку, поряд з чинниками «формування ринку криптовалют» і «змішана організація грошового обігу в країні (національна – іноземна валюти)»(с.40) варто враховувати віртуальні (цифрові) активи та формування їх ринку (відповідно до зарубіжної практики і набуття чинності Закону України «Про віртуальні активи», прийнятого 17.02.2022 р.), формування

альтернативних грошових систем і потенційну можливість впровадження цифрових валют центральних банків (CBDC) в країнах світу та Україні (є-гривня).

2. В аналітичному розділі 2 «Практика забезпечення фінансової безпеки банківського сектору економіки України» в підрозділі 2.3 «Рівень фінансової безпеки вітчизняного банківського сектору» динаміка інтегрального індикатора фінансової безпеки банків України надається за 2014–2018 рр. (с. 127, рис. 2.38), що ставить запитання стосовно оцінки рівня фінансової безпеки у 2019–2021 роки під час пандемії COVID19, а також в першому півріччі 2022 року в умовах повномасштабної війни, проведеної за діючими Методичними рекомендаціями щодо розрахунку рівня економічної безпеки України. Крім того, відмітимо наявність вибору різних часових періодів оцінювання (с.127–133, 136, 139, 140), вважаємо, що доцільно було б роком завершення періоду аналізу та оцінки вважати 2021 рік.

3. Враховуючи прикладний характер розділу 3 «Напрями формування системи забезпечення фінансової безпеки банківського сектору України», поряд з всебічним визначенням та обґрунтуванням завдань, принципів і структурно-функціональних особливостей формування системи забезпечення ФББС змушені констатувати, що в роботі не приділено належну увагу питанню побудови організаційно-економічного механізму її впровадження та управління функціонуванням, що є вкрай важливим. Має місце неузгодженість між назвою рис. 3.7. «Механізми забезпечення ФББС» та його основним елементом «Механізми формування системи забезпечення ФББС» (с.173). Також виникає питання: яким чином формування, а головне функціонування, системи забезпечення ФББС узгоджується з вже діючими в банках системами управління ризиками згідно Постанови НБУ від 10.06.2018 р. №64 «Про затвердження Положення про організацію системи управління ризиками в банках та банківських групах», адже за переважною більшістю функціональних підсистем обидві системи корелюються. Крім того, системи управління ризиками вже мають напрацьований організаційний механізм та апробовані методи оцінювання. У такому механізмі, на нашу думку, варто передбачити розробку «дерев» базових показників оцінки її функціональної або функціонально-ресурсної складової, агрегованих за рівнями значущості для банків і регулятора, а також типову модель аналізу, процедури контролю та оцінювання, що дозволило б ефективно здійснювати управління системою забезпечення ФББС.

4. Позитивно оцінюючи проведену автором роботу щодо детальної оцінки рівня ФББС України за її типовами (ресурсоутворювальної, депозитної, кредитної, валютної та інших), змушені зауважити відсутність агрегованого індексу оцінки фінансової безпеки БС за авторським науково-методичним підходом. На наш погляд, доцільно було б також запропонувати науковий підхід на основі обраного методу економіко-математичного моделювання для виокремлення серед визначених автором найбільш суттєво впливових загроз, чинників та індикаторів забезпечення ФББС, про що наголошує автор безпосередньо у висловлених пропозиціях удосконалення методичного

забезпечення формування дієвої системи забезпечення ФББС: «Конче потрібною є й розробка і впровадження у наукові дослідження та аналітичну роботу методичних підходів до визначення взаємозв'язку/взаємозумовленості індикаторів ФББС і макроекономічних індикаторів» (с.175).

5. Вважаємо, що робота набула більш прикладного характеру, якщо методи (SWOT-аналіз, ABC-аналіз, PEST-аналіз, Бенчмаркінг, XYZ-аналіз, та інші), на застосовуванні яких в системі забезпечення ФББС акцентує увагу автор (рис. 3.8, с.176) знайшли б відображення в роботі. Зокрема, методи економіко-математичного і фінансового прогнозування надали б корисні результати стосовно визначення рівня ФББС для післявоєнного відновлення економіки України та адаптивного управління системою її забезпечення.

6. Відмітимо, що надані в дисертації таблиці (табл. 3.3) і рисунки (рис. 1.1, 1.2, 1.5, 3.2, 3.7, 3.8, 3.11) інформаційно перенасичені текстом та однотипні за стилем подання, що ускладнює їх сприйняття та зменшує наочність. Крім того, відсутність належного стилістичного оформлення значних за обсягом фрагментів тексту при цілком можливому їх узагальненні, наприклад у формі таблиць, перевантажує і ускладнює цілісне сприйняття змісту дисертації (с.25-26, 39-40, 64 та інш.).

5. Хуторна Мирослава Емілівна, доктор економічних наук, професор, професор кафедри фінансів та обліку Територіально відокремленого структурного підрозділу «Черкаське навчально-наукове відділення Львівського національного університету імені Івана Франка» надала позитивну рецензію із зауваженнями:

1. На с. 28 автор структурує складники формування дієвої системи забезпечення фінансової безпеки банківського сектору національної економіки (рис. 1.2) та зазначає про необхідність удосконалення підходів до складання відповідних рейтингів і віднесення комерційних банків до категорії системно значущих. На мою думку, доцільно було б конкретизувати позицію автора з цього питання та уточнити, які саме параметри або методи їх обробки необхідно для цього застосовувати і у чому полягають слабкі місця існуючої методології ідентифікації системно важливих банків.

2. Автор слушно акцентує увагу на впливі фінансових інновацій на фінансову безпеку банківського сектору, насамперед, мова йде про ринок криптовалют (с. 40-41, с. 46). Водночас, основний акцент робиться, насамперед, на нерегульованій природі цього ринку, а не його інноваційності. Тоді природньо постає питання, чи запровадження інституту регулювання відносин на ринку криптовалют зможе автоматично нівелювати ті загрози, які наразі мають місце у забезпеченні фінансової безпеки банківського сектору? Автору було б доцільно це розвинути у своїй роботі.

Також, на с. 166 автор акцентує увагу на необхідності розробки криптофінансової стратегії розвитку електронної інфраструктури. Погоджуємося з цією позицією, водночас, її зміст доречно було б поглибити.

3. Оцінюючи індикатори інвестиційної безпеки (табл. 2.9, с. 135) також було б доцільно оцінити активність вкладення банків України в ОВДП. Також на с. 144 зазначено – «суттєве нарощення вкладень у державні ЦП негативно

позначилося на рівні кредитної безпеки вітчизняного БС». Це доцільно було б представити в емпіричному блоці, де здійснювався аналіз кредитної безпеки банків.

4. У п. 3.3 наведено індикатори оцінки ефективності фінансового забезпечення фінансової безпеки банківського сектору. На мою думку, було б доречно їх апробувати на прикладі вітчизняного банківського сектору, а також обґрунтувати алгоритм ідентифікації рівнів ефективності досліджуваної системи. Також, на с. 192 автором зазначено, що ефективність вирішення завдань фінансового забезпечення банківського має досягатися на основі визначення рубежів / зон безпеки. Вважаю, що конкретизація цих положень дозволила б суттєво підвищити практичну значущість наукового результату стосовно розвитку методики оцінки ефективності фінансового забезпечення фінансової безпеки банківського сектору.

5. На с. 176 автор зазначає про необхідність диференціації внесків банків до ФГВФО залежно від рівня їхніх ризиків зокрема і банківського сектору загалом. Водночас, саме така методологія наразі запроваджена для розрахунку внесків для банків. Якщо ж автор мав на увазі її удосконалення, то це варто було б більш ґрунтовно описати в роботі.

Загальна оцінка роботи і висновок. Дисертаційна робота Федорущенка Богдана Віталійовича на тему «**Формування системи забезпечення фінансової безпеки банківського сектору України**» є самостійно виконаним науковим дослідженням, у якому викладено авторське обґрунтування теоретико-методологічних засад формування системи забезпечення фінансової безпеки банківського сектору національної економіки, удосконалені методичні підходи і розроблені практичні рекомендації з підвищення її рівня в Україні. Зважаючи на трансформаційні процеси у банківській сфері, глобалізаційні й інтеграційні виклики та загрози, зумовлені пандемією COVID-19, війною, окупацією, нагальною стає проблема дотримання фінансової безпеки вітчизняного банківського сектору, що зумовлює особливу актуальність теми дослідження.

Практична цінність результатів дослідження полягає в можливості застосування наукових положень і висновків у практичній діяльності комерційних банків, саморегульованих організацій ринку банківських послуг України. Для підготовки фахівців вищої кваліфікації положення і висновки дисертації можуть бути використані у навчальній складовій підготовки докторів філософії з галузі знань «Управління та адміністрування» за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування».

За кількістю і рівнем публікацій, апробацією на наукових конференціях дисертація «Формування системи забезпечення фінансової безпеки банківського сектору України» відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44) та наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 року «Про затвердження

Вимог до оформлення дисертації», а її автор, **Федорущенко Богдан Віталійович**, заслуговує присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 07 «Управління та адміністрування» за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування».

Результати відкритого голосування:

«За» – 5 (п'ять) членів ради,

«Проти» – Немає членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування спеціалізована вчена рада ДФ 35.051.095 Львівського національного університету імені Івана Франка Міністерства освіти і науки України, м. Львів, присуджує **Федорущенку Богдану Віталійовичу** ступінь доктора філософії з галузі знань 07 «Управління та адміністрування» за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування».

Голова
спеціалізованої
вченої ради
ДФ 35.051.095

проф. Ольга ВОВЧАК

Підпис проф. О. Вовчак
ПІДТВЕРДЖУЮ
ВЧЕННИЙ СЕКРЕТАР
Львівського національного
університету імені Івана Франка

